

Landbruget 1874.

Efter en ualmindelig mild Vinter, i hvilken den fra Efteraaret noget svage Vintersæd efterhaanden vandt Kræfter, indtraf fra Midten af April et koldt, tørt og stormfuldt Vejr, der med saa Afbrydelser holdt sig til Slutningen af Juni, og i hvilket Markernes Udseende blev meget tarvelig: Vintersæden, især Rugen, blev tynd, blomstrede uheldigt og gif enkeltvis fra Grøden; Vaarsæden trykkes endnu mere, var tynd, kort og ofte stærkt fyldt med Ukrud; Roemarkerne vare for en Del helt mislykkede eller fulde af Spring; Græsmarkerne, der strax om Foraaret prangede med en usædvanlig Kraft og Frodighed, tørredes ogsaa for en Del hen, og Udsigterne vare derfor simple. Men i Slutningen af Juni faldt der en god Sommerregn, og i det paafølgende gunstige Vejr bedredes Afgrødens Tilstand forbausende stærkt; og hjergedes der end ikke nogen stor Høst, og maaste til Fyld endog mindre end almindelig, saa blev Kjærneudbyttet dog maaste snarere over end under et Middelaars, og Kjærneens Kvalitet blev navnlig meget god. Især havde de sydlige Der en god og let Høst, hvorimod flere Egne i Jylland, der stode midt i Høsten, da det ustadige Vejr begyndte i Slutningen af August, fik en besvarlig og ofte tilige tarvelig Høst. I det milde regnfulde Efteraar havde en særdeles god Efteraarsgræsning, og ogsaa Rodfrugterne naaede at give et ret godt Udbytte, om end Kartoffelsygdommen øde-

lagde mange Kartofler baade paa Marken og navnlig i Rulerne. Aaret sluttede altsaa betydelig bedre, end det ved Midfommer-tid tegnede til.

Det forløbne Aar har vel ikke bragt Landet saa stort Pengeudbytte som de to nærmest foregaaende Aar, men maa dog i saa Henseende kaldes et meget godt Aar, idet det nemlig omtrent har givet 12 Millioner Rigsdaler større Indtægt end Gjennemsnittet af Aarene 1865—72; medens dette nemlig, som omstaaende Tabel viser, er $35\frac{1}{4}$ Million Rdl., var Indtægten af Overskudsudførslen i forrige Aar $47\frac{1}{4}$ Mill.; i 1872—73 var den $47\frac{3}{4}$ Mill. og i 1871—72 var den $51\frac{1}{2}$ Mill. I den hosstaaende Tabel sees Udbyttet af de enkelte Indtægtsposter*).

Det, der navnlig tilbrager sig Opmærksomheden i denne Oversigtstabel, er det store Opsving, som Indtægten af vore Husdyr have taget. Tidligere var Indtægten af Kornvarer langt større end Indtægten af Husdyrene og disses Produkter; endnu for 2 Aar siden var den lidt større; i det næste Aar naaede vore dyriske Produkter at overstige Kornindtægten, og i det nu forløbne Aar have de endog givet over dobbelt saa stor Indtægt. Dette skyldes nu vel for en Del at Kornindtægten har været noget (omtr. 4 Mill.) mindre end

*) Paa et andet Sted i dette Hefte meddele vi de statistiske Data om Ud- og Indførslen i det forløbne Aar, sammenlignet med de foregaaende Aar. Ved Beregningen af Værdien af den der meddelte Overskudsudførsel have vi for de almindelige Kornarters Vedkommende benyttet Gjennemsnits-Kapitelstarten for ifjor, og for de øvrige Produkters Vedkommende de Priser, som ere meddelte i den sidste Aarsberetning (1872—1873) fra det statistiske Bureau, og som ere udregnede efter „Priser paa Varer i Partier til Udførsel“ udgivne af Kjøbenhavns Mæglere, og af „Kjøbenhavns Torve- og Havnepriser.“ Da navnlig Smørprisen i det forløbne Aar har været en Del højere end her anført, vil Indtægten af Overskudsudførslen i Virkeligheden være noget større, men Sammenligningen med Gjennemsnittet af Finantsaarene 1865—1872 vil være korrekte, da Indtægten af disse ogsaa er beregnet efter de nævnte Priser fra det statistiske Bureau.

Værdien af vor Overskudsudførel i

	Landbrugsaaret 1873—74.		Gjennemsnit af Finans- aarene 1865—72.	
	Rblr.	Rblr.	Rblr.	Rblr.
Hvede	2,450,000		4,059,000	
Rug	÷ 781,000		1,989,000	
Byg	6,409,000		8,127,000	
Havre	1,702,000		2,759,000	
Erter	÷ 45,000		189,000	
Biffr	4,000		3,000	
Boghvede	÷ 32,000		1,000	
Malt	37,000		31,000	
U f o r m a l e t	— 9,744,000		— 17,158,000	
Hvedemel	4,379,000		1,534,000	
Rugmel	1,093,000		640,000	
Bygmel og Byggrryn	302,000		330,000	
Havregryn	÷ 10,000		÷ 11,000	
Boghvedegrryn	÷ 53,000		÷ 30,000	
F o r m a l e t	— 5,711,000		— 2,463,000	
T a l t K o r n v a r e r	— 15,455,000		— 19,621,000	
Heste	903,000		2,190,000	
Hornkvæg	7,171,000		4,404,000	
Kalve	115,000		20,000	
Faar	179,000		65,000	
Svin	7,824,000		878,000	
Flæsk	1,891,000		2,231,000	
Kjøb	260,000		241,000	
Smør	11,481,000		4,013,000	
Uld	1,970,000		1,606,000	
Dyr, Fødevarer og Uld	— 31,794,000		— 15,648,000	
T a l t K o r n , D y r , F o d e v a r e r o g U l d	— 47,249,000		— 35,269,000	

almindelig, og vilde have været meget mindre, hvis Priserne ikke havde været saa høje; men et Blik paa Tabellen vil dog vise, at det fortrinsvis skyldes en meget stærkt forøget Indtægt af vore Husdyr og disses Produkter, saaledes at den endog har været over dobbelt saa stor som Gjennemsnittet af Finans-aarene 1865—72. Denne Kjendsgjerning maa siges at være særdeles glædelig, idet den vidner om den sunde Retning, der gjør sig gjældende i Udviklingen af det danske Agerbrug, og som samtidig baade forøger Indtægten og bevarer Landets Frugtbarhed og derved Evnen til vedvarende Fremskridt.

At Forbrugen af Kraftfoder under disse Forhold er i stærk Stigning er selvfølgelig. Det er umuligt, endog blot tilnærmelsesvis, at angive hvor meget Korn, der nu fodres op imod tidligere; at der i det forløbne Aar er bleven opfodret mere end almindeligt er rimeligt, efter som Kornets Kvalitet kun var simpel, og noget har dette vel bidraget til at der udførtes et mindre Kvantum Korn end i noget af de sidste 10 Aar med Undtagelse af 1868—69, men paa den anden Side opfordrede de høje Kornpriser til at skaffe Kraftfoder ad andre Veje. Vi se da ogsaa, at Indførslen heraf har været betydelig større end almindelig.

	3 Landbrugsaaet 1873—74.	3 Gjennemsnit af 1865—72.
Værdien af den indførte Raps var	318,000 Rb.	÷ 327,000 Rb.
— — — Hørfø	- 654,000 —	333,000 —
— — — Olielager	- 535,000 —	44,000 —
	Salt 1,507,000 Rb.	50,000 Rb.

Landmandens Udgift til det herved erholdte Kraftfoder har altsaa været betydelig større end almindelig. Og hertil kommer, at der i det forløbne Aar er indført 4,500,000 Pbd. Palmensød- og Kokoskærner, medens Indførslen af disse i det forrige Aar (1872—73) kun beløb sig til 1,900,000 Pbd. og i de foregaaende Aar var højst ringe. Og saa har Forbrugen af Klid sikkert været større end almindelig, men de statistiske Meddelelser give os ingen Oplysning herom.

Det vil allerede af Ovenstaaende være indlysende, at det navnlig er alt hvad der vedrører vore Husdyr og disses Produkter, der lægger stærkt Beslag paa Landmændenes Opmærksomhed i disse Aar. Forrest i Rækken staaer her Mælkeriomraadet. Vel har Aaret ikke i saa Henseende bragt noget egentlig Nyt, men de foregaaende Aars Fremmskridt brede og udvikle sig stedse videre, og navnlig gjør en bedre Benyttelse af Mælken store Fremmskridt hos de mindre Jordbrugere, hvilket dels skyldes den heldige Virksomhed af de af Landbosforeningerne ansatte Mejeriassistentter, dels Indførelsen af Vandmejerier, som især egne sig godt for denne Klasse Jordbrug, hvis Lokalteter til en længere Opbevaring af Mælken i Bøtter ofte ere meget tarvelige. En Mængde Boringer efter Vand ere derfor blevne foretagne ogsaa paa Bøndergaardene enten ved Entreprenører eller ved at flere i Fællesskab have kjøbt de nødvendige Apparater og selv bore. Desuden er der paa mange Steder oprettet Fællesmejerier af en Vnes Bønder i Forening, eller Mælken sælges til en nærliggende Herregaard eller til en Mejeriforpagter, som etablerer sig i selve Vnen. — Flere og flere Stemmer løfte sig for en stærk Afsvaling af Mælken ved Hjælp af Is; Opbevaringen af denne har hidtil været meget usikker; Svindet i Sommerens Løb har ofte udgjort over Halvdelen af den henlagte Is, og nye og med betydelig Bekostning opførte Iskuse vise sig ofte meget uhenigtsmæssige. Det er derfor heldigt, at der i det forløbne Aar paa Landbohøjskolen er paabegyndt en Række Forsøg med den heldigste Isopbevaring, Forsøg, som vel først kunne afsluttes efter et Par Aars Forløb, da man, paa Grund af vort undertiden næsten frostfrie Vintre, mener at maatte stille paa at kunne gemme Vsen i 2 Aar, men som dog allerede ad Aare ville kunne give værdifulde Fingerpeg. — Medens Stemningen bestemt gaaer i Retning af en stærk Aftjøling, synes der at herske større Uenighed om enten Rjærning af sød eller syrnet Fløde nder den største Fordel. Det er navnlig Uklarheden i dette Spørgsmaal, der i den senere Tid fra flere Sider har frem-

kaldt Ønstet om at faa oprettet en Mælkerforsøgsstation, men isvrigt vil ogsaa mange andre Spørgsmaal, navnlig om Østelavningen og Fodringens Indflydelse paa Mælken, kunne vente deres Besvarelse ved denne. Priserne paa Mejeriprodukterne have i det forløbne Aar været meget høje, vel omtrent 10—20 Rd. højere end i det foregaaende Aar, og navnlig er det Priserne paa de fineste Varer der ere i en forholdsvis stærk Stigning. Hertil bidrager den i Kjøbenhavn grundede Forretning med Redpakning af Smør til oversøiste Steder i høj Grad, en Forretning, der er ligesaa smuk som nyttig og sikkert fordelagtig, og som i det forløbne Aar affendte 25,000 Dritler Smør i Blikdaaser.

Fedningen har derimod i det forløbne Aar arbejdet under mindre heldige Vilkaar, idet Indkjøbet af magert Kvæg i Efteraaret 1873 var dyrt, Kraftfoderet i Vinterens Løb ogsaa dyrt og Priserne paa det fede Kvæg i Foraarsmaanederne temmelig flau. Om dette end har kunnet svække Interessen herfor hos nogle Enkelte, har en rationellere Fedning dog i det Hele taget gjort Fremskridt i det forløbne Aar. Dette viste sig dels ved den store Deltagelse i de 2 Fedeskuer, der i Forommeren afholdtes i Kjøbenhavn (for 2den Gang) og i Aarhus (for 1ste Gang); der var udstillet meget og ret godt fedet Kvæg, hvorimod baade Bygning og Form af det meste udstillede Kvæg lod betydeligt tilbage at ønske. Det er derfor intet Under, at Opmærksomheden særlig er henledet paa at fremstaffe godt, velbygget, tidlig og raff udviklet Kvæg til Fedning. De 2 Retninger, der i saa Henseende gjøre sig gjældende, nemlig enten at udvikle og forbedre den hjemlige Race i og ved sig selv, eller at indføre fremmede alt udviklede Federacer for enten at bruge disse rene eller navnlig at krydse og forbedre Landets Race dermed, de 2 Retninger, der allerede i tidligere Aar have holdt smaa Forpostfægtninger, ere i det forløbne Aar optraadte mere bestemt mod hinanden baade i Ord, Skrift og Handling. I Island har der dannet sig et Sel-

skab (Taurus) for Bevarelsen og Forbedringen af den jydste Kvægrace, og dette har indkjøbt og udstationeret jydste Tyre i dette Njemed. Paa den anden Side er der bleven indført en Del Korthorn baade fra England, Vestflesvig og Sverrig, men desværre vises der endnu langtfra den tilbørlige Omhu ved Udvalg og Indkjøb, der undertiden endog drives som Tillæg til en almindelig Kvæghandlerforretning, medens Handlen med Korthornstillæg, hvis den skal ledes med Held og Omstigt og skabe en nødvendig og berettiget Tillid, vil kræve en Mand's hele Tid og Omhu. — En betydningsfuld Støtte vil Fodningen heri Landet, om end fortrinnsvis i Jylland, ventelig faa ved den nu aabnede Forbindelse over Esbjerg til England; der er allerede foreløbig sat Skib i Gang fra Esbjerg, og „det forenede Dampffibsselskab“ har bestilt hensigtsmæssige Skibe til i det kommende Aar at besørge en regelmæssig ugentlig Fart mellem Esbjerg og de vigtigste Handelspladser i England og Skotland.

Med den forsøgede Vægt, der nu lægges paa Husdyrholdet, maa der nødvendigvis ogsaa stænkes Staldgjødnings Behandling en større Opmærksomhed, eftersom den nu repræsenterer langt større Kapitaler end tidligere. Forbedringerne i denne Retning ere endnu imidlertid kun smaa og faa, men dog er der tydelige Tegn paa at det er en Sag, som rykker frem paa Dagsordenen, og at det mindre er Mangel paa Villie til at iværksætte en rationel Gjødningsbehandling end Ukjendskab til hvorledes den bedst og billigst udføres, der hidtil har hæmmet Fremskridt i denne Retning. For flere Aar siden opførte Etatsr. Tessdorpf en ny Kvægstald paa Gjedsergaard, særlig indrettet til at opsamle Gjødningsen under Kvæget; Fordeleene derved have viist sig faa store, at han senere har ladet en lignende opføre paa Sæddinggaard, og paa flere andre Gaarde tænker man paa at følge dette Exempel. — Bliver den faste Staldgjødning bedre ved en stærkere Fodring, er det endnu mere Tilfældet med den flydende Gjødning (Aflen), og en om-

hyggelig Opfamling og Benyttelse af denne er derfor i det forløbne Aar fremsat til Drøftelse og belyst ved Erfaringer fra det praktiske Liv.

Det Køre paa Redskabs- og Maskinomraadet, som de vanskelige Arbejderforhold for et Par Aar siden særlig stærkt fremkaldte, er blevet livlig fortsat i det forløbne Aar, om der end ikke er fremkommet noget egentlig Nyt. Brugen af Damp i Agerbruget vinder mere Udbredelse, navnlig gennem de transportable Damptærskemaskiner, der nu have fundet Vej til Landets fleste Egne. Med Indførelsen af Dampdyrkning gaaer det derimod endnu kun smaat fremad, men de heldige Virkninger, som navnlig Dampdyrkingen paa Sukkerfabriken „Holland“s Gaarde have viist, have stærkt hændraget Landmændenes Opmærksomhed paa sig, og den nærmeste Fremtid vil rimeligvis blive Vidne til en stærkere Benyttelse af Dampdyrkingen. Brugen af Mejemaskiner vinder stadig og stærk Fremgang, ikke blot paa større, men ogsaa paa mindre Gaarde, og vel skyldes dette væsentlig Vanskelighederne ved at skaffe en tilstrækkelig stor og sikker Arbejdskraft i Høsten, men dog ogsaa for en Del de store Fremskridt, som der i de senere Aar er gjort i Fabrikationen af Mejemaskiner, og som især vise sig slaaende for os, efterat flere driftige Kommissionærer ere begyndte at indføre amerikanske Maskiner, der næsten gennemgaaende maa siges at være bedre end de engelske. Landmændene staa imidlertid som oftest endnu noget tvivlraadige ved Bedømmelsen og Valget af Mejemaskiner, og det var derfor særdeles tidsvarende, at Landhusholdningssekskabet paa Delegeretforsamlingens Opfordring foranstaltede en temmelig omfattende Mejemaskineprøve i den forløbne Sommer, den første Prøve af denne Art her i Landet. I nærværende Hefte findes en udførlig Beretning om denne Prøve.

Sukkerfabrikkerne have iaar bragt et langt større Udbytte end ifjor, thi ikke blot har Masseudbyttet været ret godt, men navnlig roses Koernes Sukkerholdighed. Derimod

har Sikoriedyrkningen kun givet et simpelt Resultat, navnlig fordi Frøet havde vanskelig ved at spire i den tørre Forsummer, og store Stykker maatte omplojes.

Udtørring af Søer og Havbugter er fortsat med samme Styrke som i de foregaaende Aar men med større Kyndighed, og medens man derfor ved flere af de ældre Udtørringer forgjæves kjæmper mod uforudsete Vanskeligheder, og endog helt har maattet opgive enkelte af dem, ere flere af de nye Udtørringer fremmede med Kraft og Dngtighed. Blandt disse skal for det forløbne Aars Vedkommende særlig nævnes, at Tørlægningen af Søborg Sø er fuldført, at Kolindsfund er udpumpet, og at Tørlægningen af Rammesfjord er bleven heldig forberedt ved den afsluttende Dæmnings Fuldførelse. Hertil kan endnu føjes, at de store Digearbejder paa Volland og Falster ere blevene fremmede med Kraft.

Aaret har været rigt paa Møder. I Juli afholdtes Møde af Delegerede for alle Landbosforeningerne for at forberede den 13de Landmandsforsamling i Viborg i Sommeren 1875; i Kjøbenhavn afholdtes i Maj et Fjedestue for Verne og i Aarhus et Fjedestue i Juni og et Fællesdyrstue i September for Jylland; i Næstved afholdtes en Landbrugs- og Industri-Udstilling for Sorø og Præstø Amter; i mange af Landets Byer er der i det forløbne Aar afholdt Smørudstillinger, der stadig have stærk Tilgang baade af Deltagere og Besøgere.

Arbejderforholdene have ikke væsentlig ændret Karakter; det har maasse været nok saa let at faa de nødvendige Arbejdere i 1874 som i 1873, men Lønnen har dog i Reglen været den samme. Det er imidlertid ikke Lønnens Stigning, men den tiltagende Upaalidelighed blandt Arbejderne, som virker trykkende paa Landmændene og Landbrugget; for at bringe noget mere Fasthed og Sikkerhed ind i Tjendeforholdet, udarbejdede Randers Amtshusholdningselskab en Indstilling til Regjeringen, som drøftedes ved Dele-

geretmødet i Kjøbenhavn og delvis eller ganske tiltraadtes af de fleste Landbosforeninger. Sagen har været forhandlet i Rigsdagen og er af denne henvist til Justitsministeren, men der synes desværre ikke at være megen Udsigt til at de nødvendige Ændringer i den bestaaende Tyndelov kunne blive gennemførte.
